

УДК 657.47

Романчук А. Л.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ НАПІВФАБРИКАТІВ СФЕР ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

© Романчук А. Л.

В статті автором розглянутий зв'язок виділених сфер відповідальності із отриманими результатами їх діяльності, розкрито порядок їх відображення в облікових регістрах. Особлива увага приділена проблемам оцінки напівфабрикатів окремих структурних підрозділів.

Ключові слова: сфера відповідальності, будівельні матеріали, напівфабрикати, трансфертна ціна.

In the article an author is consider connection of centres of responsibility with the got results of their activity, the order of their records is exposed in registration registers. The special attention is spared the problems of estimation of products of separate structural subdivisions.

Key words: area of responsibility, build materials, products of structural subdivision, transfer price.

В статье автором рассмотрена связь выделенных сфер ответственности с полученными результатами их деятельности, раскрыт порядок их записей в учетных регистрах. Особенное внимание уделено проблемам оценки полуфабрикатов отдельных структурных подразделений.

Ключевые слова: сфера ответственности, строительные материалы, полуфабрикаты, трансфертная цена.

Сучасні умови функціонування підприємств із випуску будівельних матеріалів, передбачають зміну підходів до системи управління. В даному процесі важливе місце посідає інформаційне забезпечення, яке повинно максимально повно та своєчасно забезпечити керівництво підприємства необхідною та в достатній мірі деталізованою інформацією. Тому на сьогоднішній день важливим та необхідним щодо вирішення є питання належної організації децентралізованого обліку.

Даний вид обліку базується на поділі підприємства на місця виникнення витрат і доходів, сфери відповідальності. Сформована інформація в обліковій системі в розрізі даних об'єктів дозволяє

підвищувати ефективність управління діяльністю кожного структурного підрозділу, приймаючи своєчасні управлінські рішення.

Питання обліку за сферами відповідальності та місцями виникнення витрат і доходів знаходились в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: С.Ф. Голов, К. Друрі, З.В. Задорожний, Р. Ентоні, Й.В. Канак, В.О. Ластовецький, Л.В. Нападівська, М.С. Пушкар, Т.В. Карпова, В.І. Ткач, А. Яругова та інші.

Однак, основна увага в наукових дослідженнях присвячена обліку витрат, їх систематизації, класифікації та узагальнення в розрізі структурних підрозділів. А такі важливі питання, як оцінка, визначення розміру, документування, відображення в обліку результатів (виготовлених продуктів-напівфабрикатів) сфер відповідальності на підприємствах, зокрема із випуску будівельних матеріалів, залишаються поза увагою.

Мета статті розглянути основні проблеми обліку та оцінки напівфабрикатів виділених сфер відповідальності підприємств із випуску будівельних матеріалів, враховуючи галузеві особливості.

Виділення сфер відповідальності першочергово залежить від технологічного процесу виготовлення готової продукції та тих підрозділів, в яких виконуються відповідні операції. Будівельні матеріали за своєю технологією досить різноманітні. Для прикладу візьмемо найрозповсюджений вид, притаманний Західному регіону, обумовлений сейсмічністю місцевості, – цегла. Технологічні переділи виготовлення будівельної цегли зображені на рисунку 1.

Отож, базуючись на такій послідовності виготовлення керамічної цегли, на підприємствах доцільно виділяти наступні сфери відповідальності: кар'єрне господарство, формувальні дільниці, сушильно-обпалювальна дільниця та відділ збуту. Кожний із зазначених сфер виготовляє свою продукцію, що для інших відділів є напівфабрикатами і потребує належного документування, відображення в регістрах аналітичного обліку (рис.2).

Кожна із зазначених сфер відповідальності виготовляє свою продукцію, яка для забезпечення належного оцінювання вкладу у загальний результат діяльності підприємства повинна реєструватися та певним чином оцінюватись. На рисунку 2 для кожного напівфабрикату запропоновано відповідний журнал аналітичного обліку, результати якого можуть знайти своє відображення на

аналітичних рахунках другого та третього порядку, узгоджених із обліковою політикою підприємства (наприклад: 23.1 – «Виробництво глини», 23.2 – «Виробництво цегли сирцю») (в розрізі технологічних ліній) тощо).

Однак, поруч із належною документацією та відображенням у регістрах обліку існує важливе проблемне питання, що стосується правильності оцінювання виготовлених продуктів сфер відповідальності.

На нашу думку, можливим та найбільш прийнятним способом такої оцінки є застосування на підприємствах із випуску будівельних матеріалів трансфертних цін.

У широкому розумінні трансфертна ціна – це ціна, за якою продукти або послуги однієї сфери відповідальності підприємства передаються другій сфері відповідальності цього ж підприємства. Але при цьому передача виготовлених напівфабрикатів оцінюються не за собівартістю, а з урахуванням розміру очікуваного прибутку. Так, друга сфера відповідальності, обробивши отриманий напівфабрикат, передає його наступній сфері відповідальності за ціною, що включає собівартість (з врахуванням частки прибутку першої сфери відповідальності) та частку прибутку другої сфери відповідальності. Таким чином, вартість кінцевого продукту останньої сфери відповідальності буде містити сумарний розмір прибутку усіх сфер відповідальності.

Отже, трансфертна ціна дає можливість підрозділам самостійно регулювати ціну напівфабрикату, який вони виготовляють, та отримувати частку прибутку від його реалізації. Як результат, підвищується зацікавленість керівників і працівників сфери відповідальності у своїй діяльності.

Порядок трансфертного ціноутворення залежить від ланок та їх послідовності в процесі створення вартості (готової продукції). У загальному зв'язок сфер відповідальності між собою із зовнішнім ринком зображений на рисунку 3 (на прикладі ВАТ „Чернівецького цегельного заводу № 3”).

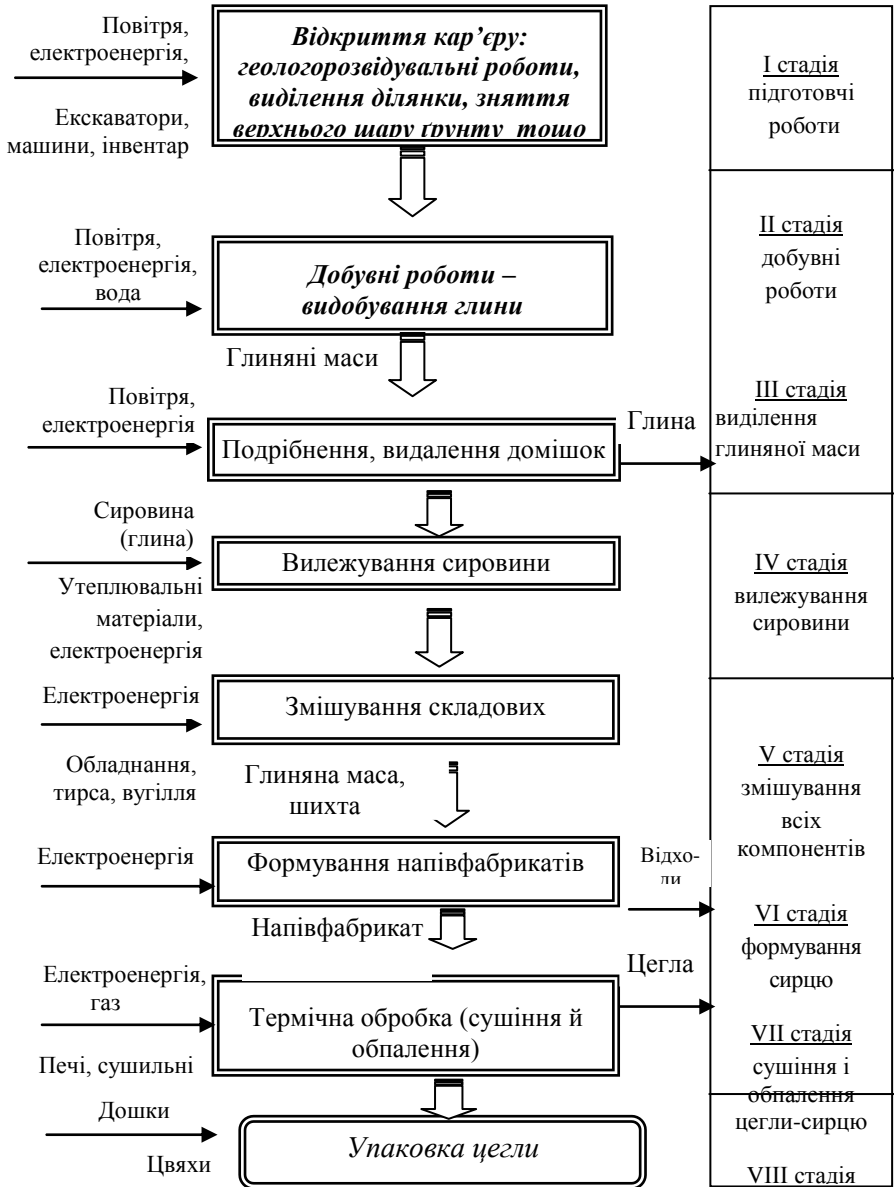

Рис.1. Технологічні стадії виготовлення будівельного матеріалу – цегли

Рис. 2. Облікове відображення продуктів діяльності сфер відповідальності на цегельному заводі

Однак недоліками такої децентралізованої системи управління з вільним трансфертним ціноутворенням є можливість нерегульованого виходу на ринок напівфабрикатів, а також превалювання інтересів підрозділу над інтересами підприємства. На ці питання необхідно особливу увагу звертати керівництву

підприємства.

Отже, на підприємстві з випуску будівельних матеріалів є дві групи підрозділів:

1) підрозділи, продукція (послуги) яких повністю споживаються всередині підприємства;

2) підрозділи підприємства, що мають право самостійно виходити зі своєю продукцією на зовнішній ринок.

Трансфертна ціна для першої групи є обліковою, що не впливає на фінансове становище підприємств в цілому. Важливим питанням залишається лише встановлення справедливої ціни, за якою буде складатися звітність і правильно визначатись та оцінюватись результати діяльності кожної сфери відповідальності. Для другої групи підрозділів трансфертна ціна – не умовний показник, а вже отримує реальний економічний зміст, що виражає відношення підрозділів між собою та з підприємством в цілому.

Розрахунок трансфертних цін в більшості випадків повинен бути деталізований визначенням маржинального доходу. Він є перевищенням виручки від реалізації над змінними витратами, понесеними відповідними сферами відповідальності та належать до даного обсягу продажу. Таким чином, такий спосіб трансфертного ціноутворення сприятиме скороченню постійних витрат, які не покриваються за рахунок доходу від реалізації, але впливають на результативність сфери відповідальності.

Рис. 3. Функціональні зв'язки підрозділів Чернівецького цегельного заводу № 3

Розглянуті питання щодо обліку продуктів виділених сфер відповідальності не є обмеженим переліком, потребують поглибленого вивчення та розгляду. Адже їх вирішення для кожного підприємства сприятиме підвищенню ефективності функціонування, протистоянню жорсткій конкуренції та подоланню кризового тиску.

Список використаних джерел:

1. Задорожний З. В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві / З. В. Задорожний. – Тернопіль : Екон. думка, 2006. – 336 с.
2. Ластовецький В. О. Галузевий бухгалтерський облік: проблеми теорії і практики / В. О. Ластовецький. – Чернівці : Прут, 2005. – 200 с.
3. Нападовська Л. Оцінка діяльності центрів відповідальності і трансфертне ціноутворення: пропозиції та зарубіжний досвід / Л. Нападовська // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – № 1. – С. 8 – 10.
4. Шатохіна О. Облік та інформаційне забезпечення управління господарською діяльністю підприємств / О. Шатохіна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №3. – С. 28 – 33.
5. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран / А. Яругова ; [пер. с польск. Я. В. Соколова]. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 240с.